

Nr 389.

Av herr **Ohlin m. fl.**, om *successiv minskning av de inkomstprövade avdragen på statliga och kommunala förmåner jämlikt folkpensioneringslagen och därtill anslutna författningar.*

Vid tillkomsten av 1946 års folkpensionslag antyddes från olika håll den meningen att folkpensionerna borde utgöra, om icke den enda, så dock den huvudsakliga grunden för flertalets ålderdomsförsörjning. Enligt vår uppfattning bör snarare eftersträvas att folkpensionen, liksom andra samhällseliga trygghetsåtgärder, skall utgöra en tillräcklig grund för uppehållet, så konstruerad att medborgarna själva, organisationerna och företagen uppmuntras att ovanför denna grund bidra att göra ålderdomsförsörjningen så tillfredsställande som möjligt. Som komplettering till ålderspensionen har den egna arbetsförtjänsten och den egna tjänstepensionen den största betydelsen. En sådan utformning av folkpensioneringen är därför uppenbarligen önskvärd att denna icke verkar hindrande eller hämmande på tjänstepensioneringens och den enskilda pensionsförsäkringens utveckling. Under rådande förhållanden motverkas särskilt den s. k. enskilda arbetarepensioneringen, och möjligheterna att härvidlag åstadkomma en förändring förtjäna speciell uppmärksamhet.

Före ikraftträdandet av den nya folkpensionenslagen kunde de enskilda pensionerna avpassas med hänsyn till såväl det »avdragsfria» som det »privilegierade» beloppet vid tilläggspensionernas beräkning. De tidigare gällande bestämmelserna om privilegiering innebar att utöver det avdragsfria beloppet (200 kr.) inkomst av bl. a. pension och vissa understöd m. m. intill ett visst belopp icke skulle påverka den då gällande inkomstprövningen vid folkpensionering. De belopp, som på detta sätt privilegierades, fingo icke överstiga 300 kr. i ortsgrupp 1, 350 kr. i ortsgrupp 2 och 400 kr. i ortsgrupp 3. Privilegieringen bortföll i 1946 års folkpensionslag.

Den fasta folkpensionen utgår nu utan inkomstprövning och därför behövs därvidlag icke några regler om avdrag på folkpensionen för inkomst som överstiger ett visst avdragsfritt belopp. Däremot äro de statliga bostadstilläggen inkomstprövade och vissa regler för avdrag gälla för dessa tilläggs del. De avdragsfria beloppen utgöra 400 kr. för ensamstående och 600 kr. för äkta makar. Inkomst därutöver föranleder ett avdrag på bostadstillägget med 50 % av överskjutande inkomst. Vid sidan av de statliga bostadstilläggen utgå i vissa kommuner s. k. särskilda bostadstillägg med behovsprövning. För dessa ha i regel stadgats samma avdragsregler som för de statliga tilläggen, eller ännu strängare.

Konsekvenserna av privilegieringens borttagande och tillämpande av

reglerna för bostadstilläggen äro bl. a. följande. Intill 1948 kunde en arbetsgivare bevilja en arbetarpension på upp till 1 200 kr. om året för gift pensionär i högsta dyrort utan att någon reduktion av folkpensionsförmånerna inträdde. Makarnas tilläggspensioner reducerades först ovanför detta belopp. Denna särställning för tjänstepensionerna har numera bortfallit. För folkpensionär på dyrort med kommunalt bostadstillägg innebär 1946 års folkpensionslag att dessa icke få behålla *något* av den egeninkomst, som faller inom ett visst bälte ovanför den avdragsfria inkomsten — staten drar av 50 % och kommunerna de återstående 50 %. Inom dyrorter med kommunalt bostadstillägg, har därför maximigränsen i många fall för nya arbetarpensioner *sänkts* från 1 200 kr. till 600 kr., då belopp mellan dessa gränser ej tillför pensionären någon ökning av den behållna inkomsten. Vittnesbördens överflöda om den bitterhet som detta förhållande har väckt.

Om sålunda läget blivit djupt otillfredsställande när det gäller smärre egenpensioner (avseende en f. d. anställd jämte maka/make), har den i samband med folkpensionsreformen tillkomna lagstiftningen skapat ännu olämpligare förhållande när det gäller rena efterlevandepensioner. De avdragsregler som staten uppställt för sina änkebidrag och särskilda barnbidrag kunna adderas så att de tillsammans uppgå till 75 procent av de efterlevandes avdragsbara egeninkomst. Om kommunen utbetalar särskilt bostadstillägg på änkebidraget efter för dessa tillägg normala regler, alltså 50-procentigt avdrag på den avdragsbara inkomsten, inträffar det orimliga förhållandet att en pensionsförmån åt de efterlevande från arbetsgivaren eller annan pensionsinrättning kan *minska* dessas sammanlagda levnadsförmåner.

Tyvär torde det av statsfinansiella skäl icke f. n. vara möjligt att väsentligt sänka de procentuella avdragen. Enligt de beräkningar som socialvårdskommittén företog 1945, skulle kostnaderna för ålderspensioneringen ha ökats med omkring 40 milj. kr. om året, därest staten avstått från avdrag på sina bostadstillägg; avdragen antogos medföra en utgiftsminskning på 56 milj. kr., varvid dock är att märka att antalet förtidsinvalider då väsentligt överskattades. Närmast till hands ligger då att som en övergångsreform införa en viss privilegiering av t. ex. livränta samt tjänste- och arbetarepension, som socialvårdskommittén föreslagit. Kostnaden för en privilegiering med 400 resp. 600 kr. befanns uppgå till 5 milj. kr. för samtliga folkpensionärer. Dessa siffror äro numera ej fullt tillämpliga, men de antyda dock att privilegieringens väg kan beträdas med långt mindre statsfinansiella betänkligheter än en justering av avdragsprocenterna.

Emellertid måste uppenbarligen en hel rad omständigheter närmare övervägas i sammanhanget. För att en statlig privilegiering skall bli effektiv bör den uppenbarligen motsvaras av liknande åtaganden från de kommuners sida som lämna särskilda bostadstillägg. Utvägarna att åstadkomma detta måste undersökas. Om en återinförd privilegiering skall

kunna få den provisoriska karaktär som är önskvärd bör vidare det privilegierade beloppet så avpassas att det utan nämnvärd förlust för enskilda pensionärer kan avvecklas när läget tillåter en allmän sänkning av avdragsprocenterna. Vid en undersökning av detta avvägningssproblem anmäla sig bl. a. frågorna i vilken utsträckning staten bör normera grunderna för de kommunala bostadstilläggen — en viss normering lär bli nödvändig — samt huruvida det i längden kan vara riktigt att upprätthålla samma avdragsregler för folkpensioner åt åldringar och åt förtidsinvalider resp. yngre änkor. Slutligen måste självfallet ståndpunkt tagas till det från äldre tid välkända spörsmålet huruvida en privilegiering skall omfatta livräntor enligt olycksfallslagen eller icke.

Vad vi ovan anfört synes oss visa, att en omprövning av avdragssystemet inom folkpensionslagen och därtill anknutna författningar är påkallad, och att en successiv minskning av avdragen lämpligen kan inledas med ett provisoriskt återinförande av den s. k. privilegieringen av vissa pensionärsinkomster. Vi få därför hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande en successiv minskning av de inkomstprövade avdragen på statliga och kommunala förmåner jämlikt folkpensionslagen och därtill anknutna författningar, varvid möjligheterna att snabbt underlätta den s. k. arbetarpensioneringen genom ett provisoriskt återinförande av s. k. privilegiering särskilt bör beaktas, samt framläggande för riksdagen om de förslag vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 26 januari 1950.

Bertil Ohlin.

Wald. Svensson.

*O. Malmberg,
Skövde.*

Bertil v. Friesen.

Gust. Mosesson.